West Bengal State University B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2010

PART — II (General) SANSKRIT

Paper — II

Duration: 3 Hours Full Marks: 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

Unit - I

(Marks: 40)

1. Answer any one of the following questions

12

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে কোন একটির উত্তর দিন :

- What was the necessity of introduction of a mad elephant in the first act of Abhijnanasakuntalam? Explain the allegory underlying the episode.
 - অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ নাটকের প্রথম অঙ্কে মত্তহস্তী প্রবেশের ঘটনাটির কি প্রয়োজন ছিল ? অন্তর্নিহিত রূপকটির বিশ্লেষণ করুন ।
- (b) परिहासविजल्पितं सखे परमार्थेन न गृह्यतां वच:

Who said this and to whom ? What is its far-reaching effect ?

परिहासविजल्पितं सखे परमार्थेन न गृह्यतां वच:

এই উক্তিটি কে কাকে করেছেন ? এই উক্তির সুদূরপ্রসারী ফল কি ?

- (c) Who was Sānumatī? What part did she play in the drama Abhij ñāna-sakuntalam?
 - সানুমতী কে ? অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ নাটকে তার ভূমিকা কি ?

BU-P-II-10082

2. Answer any four of the following questions
নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দিন :

 $4 \times 2 = 8$

6

- (a) आश्रममृगोऽयं न हन्तव्यो न हन्तव्य: Who said this to whom and in what context?

 क कारक कान भ्रमान विशेष विशेष
- (b) Why did Kanva go to Somatīrtha?

 মহর্ষি কম্ব কেন সোমতীর্থে গমন করেছিলেন ?
- (c) Who was কংশক ? What news did be deliver to the king ?
 করভক কে ? তিনি রাজাকে কি সংবাদ দেন ?
- (d) What type of tax was paid by the hermits to the king?
 তপস্থীগণ রাজাকে কি প্রকার কর দিতেন ?
- (e) Write the names of dramas composed by Kalidasa.

 কালিদাস রচিত নাটকগুলির নাম লিখুন।
- (f) To whom and by whom was the 'Aparājitā rakṣā-kavaca' given ?

 'অপরাজিতা রক্ষাকবচ' কে কাকে প্রদান করেন ?
- (g) How was Duṣyanta honoured by Indra ?
 দুষ্যন্ত কিরূপে ইন্দ্রকর্তৃক সম্মানিত হয়েছিলেন ?
- Translate into Bengali or English any one of the following
 যে কোন একটির বাংলা অথবা ইংরাজী অনুবাদ করুন ঃ
 - (a) यदालोके सूक्ष्मं व्रजित सहसा तिद्वपुलतां यदद्धाविच्छित्रं भवित कृतसन्धानिमव तत् । प्रकृत्या यद्धक्रं तदिप समरेखं नयनयो-र्न मे दूरे किञ्चित् क्षणमिप न पार्श्वे रथजवात् ॥
 - (b) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान् पर्युत्सुकीभवित यत् सुखितोऽपि जन्तुः । तच्चेतसा स्मरित नूनमबोधपूर्वं भावस्थिराणि जननान्तरसौहदानि ॥

- 4. Explain with reference to the context any one of the following:
 - যে কোন একটি প্রসঙ্গোল্লেখ পূর্বক ব্যাখ্যা করুন ঃ
 - (a) इदं किलाव्याजमनोहरं वपु-स्तपःक्षमं साधियतुं य इच्छति । ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया शमीलतां छेतुमृषिर्व्यवस्यति ॥
 - (b) चित्रे निवेश्य परिकल्पितसत्त्वयोगा रूपोच्चयेन मनसा विधिना कृता नु । स्त्रीरत्नसृष्टिरपरा प्रतिभाति सा मे धातुर्विभुत्वमनुचिन्त्य वपुश्च तस्याः ॥
- 5. Amplify any one of the following

6

যে কোন একটির ভাবসম্প্রসারণ করুন :

- (a) भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र ।
- (b) हंसो हि क्षीरमादत्ते तन्मिश्रा वर्जयत्यप: ।

OR

Write short notes on any two of the following যে কোন দৃটি বিষয়ে সংক্ষেপে টীকা লিখুনঃ নান্বী, কত্ৰ, মুস্তধাৰ, शাৰ্ক্ণৰে ।

 $2 \times 3 = 6$

Unit - II

(Marks : 30)

6. (a) Describe the qualities of Raghu as found in Raghuvamsam canto I. 10 রঘুবংশের প্রথম সর্গ অনুসারে রঘুর গুণাবলী আলোচনা করুন।

OR

(b) Why did King Dilipa go to the hermitage of Vasistha? Describe his journey towards the hermitage.

মহারাজ দিলীপ কেন বশিষ্ঠাশ্রমে গিয়েছিলেন ? তাঁর আশ্রমে যাত্রাপথের বর্ণনা দিন।

ВU-Р-П-10082] WBSUB [Turn over

7. Answer any three questions in brief:

 $3 \times 2 = 6$

6

যে কোন তিনটি প্রশ্নের সংক্ষেপে উত্তর দিন ঃ

(a) Name two commentators of Raghuvamsa.

রঘুবংশের দুজন টীকাকারের নাম লিখুন।

(b) What is the name of the first canto of Raghuvamsa? Mention the subject matter of the same.

রঘুবংশের প্রথম সর্গের নাম কি ? তার বিষয়বস্তু উল্লেখ করুন

(c) जगत: पितरौ वन्दे — Who are meant by जगत: पितरौ ?

जगत: पितरौ वनटा कात्मत वायाता इसाह ?

- (d) What was the curse given by Surabhi to Dīlīpa?
 - সুরভি দিলীপকে কি অভিশাপ দিয়েছিলেন ?
- (e) Who was Nandini ? How did she look like ?

নন্দিনী কে ছিলেন ? তাঁকে কেমন দেখতে ছিল ?

8. Translate into Bengali or English any one of the following

বাংলা অথবা ইংরাজীতে যে কোন একটির অনুবাদ করুন ঃ

(a) आकारसदृशप्रज्जः प्रज्जया सदृशागमः ।

आगमै: सदृशारम्भ: आरम्भसदृशोदय: ॥

(b) अथवा कृतवाग्द्वारे वंशेऽस्मिन पूर्वसूरिभि: ।

मणौ वज्रसमुत्कीणें सूत्रस्येवास्ति मे गति: ॥

BU-P-II-10082

9. Explain with reference to the context any one of the following:

8.

নিম্নলিখিত যে কোন একটি সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন ঃ

- (a) मन्दः कवियशः प्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम् ।
 - प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्वाहुरिव वामनः ॥
- (b) तस्य संवृतमन्त्रस्य गृढ़ाकारेङ्गितस्य च ।

फलानुमेयाः प्रारम्भाः संस्काराः प्राक्तना इव ॥

Unit - III

(Marks: 20)

(a) Give the resulting forms of any five of the following:

5

যে কোন পাঁচটির পরিণত রূপ লিখুন ঃ

- (i) शी + शानच्
- (ii) ग्रह् + तुमुन्
- (iii) वह + तुमुन्
- (iv) पच् + क्त
- (v) अद् + क्त
- (vi) प्र -आप् + ल्यप्
- (vii) हन् + सन+ ड़
- (viii) शास् + क्यप्
- (ix) बहु + ईयसुन्
- (x) गुरु + इमनिच्।

10.

(b)	Subst	titute single words for any five of the following:	5
(b)	Substitute single words for any five of the following:		
	নিম্নলিখিত যে কোন পাঁচটি এককথায় প্রকাশ করুন ঃ		
	(i)	जनानां समूह:	
	(ii)	व्याकरणं वेत्ति यः सः	
	(iii)	शब्दं करोति	
	(iv)	पुत्रमिव आचरित	
	(v)	द्रष्टुमिच्छति	
	(vi)	दशरथस्य अपत्यं पुमान्	
	(vii)	प्रियं वदित या सा	
	(viii)	मित्रश्च वरुणश्च	
	(ix)	कुले जात: ।	
(c)	Name	e and expound the Samasa in any five of the folowing:	$5 \times 2 = 10$
	নিম্নলিখিত যে কোন পাঁচটির ব্যাসবাক্যসহ সমাস লিখুন ঃ		
	(i)	पीताम्बर:	
	(ii)	घनश्यामः	
	(iii)	त्रिलोकी	T
	(iv)	प्रत्यहम्	
	(v)	यथाशक्ति	
	(vi)	राजपुत्र:	
	(vii)	कुम्भकार:	
	(viii)	अहिनकुलम्	
	(ix)	पञ्चवटी	
	(x)	किंराजा ।	

Unit - IV

(Marks : 10)

11. Translate any one of the following passages into English or Bengali: 10

নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদণ্ডলির যে কোন একটির ইংরেজি অথবা বাংলায় অনুবাদ করুন ঃ

- पुरा रत्नाकरो दस्युः पथिकान् हत्वा तेषां सर्वस्वम् आदाय च स्वजनान् पालयति स्म । अथैकदा देवर्षि (a) नारदमवलोक्य स लग्डप्रहारेण तं हन्तुमद्यत: । देवर्षिरुवाच, भो: ! किं त्वया न ज्ञातं यदनेन पापानुष्ठानेन घोरे नरके तव स्थानं स्यात् । परं येषां कृते एतत् पापं क्रियते तेषाम् एकतमोऽपि न ते पापभाग् भविष्यति गृहं गत्वा रत्नाकर: परिजनान् जिज्ञासयामास — अपि भवन्तो मत्कृतस्य पापस्य अंशभाजो भविष्यन्ति ?
- अस्ति शोभावती नाम सार्थकनाम्नी काचन नगरी । तत्र शुद्रको नाम महापराक्रमो नानाशास्त्रवित् कोऽपि (b) महीपतिः प्रतिवसित स्म । तत्र वीरवरो नाम राजपत्रः कृतश्चिद देशादागत्य प्रतिहारम् उपगम्य उवाच — 'अहं कर्मप्रार्थी राजपुत्र: । मां राजदर्शनं कारय ।' ततोऽसौ कारितो ब्रुते — 'देव यदि सेवकेन प्रयोजनमस्ति तदास्मद्वर्तनं क्रियताम्'।

West Bengal State University B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2010

PART-II (General)
SANSKRIT
Paper-III

ation: 3 Hours Maximum Marks: 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

UNIT - I

(Marks : 40)

1. Answer any two of the following questions

 $2 \times 15 = 30$

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে কোন দুটির উত্তর দিন ঃ

a) Discuss critically the influence of Ramayana on Indian society, culture and literature.

ভারতীয় সমাজ, সংস্কৃতি ও সাহিত্যের ওপর রামায়ণের প্রভাব সম্পর্কে সমালোচনামূলক আলোচনা করুন।

b) Evaluate Kalidasa as a successful dramatist.

সফল নাট্যকাররূপে কালিদাসের মূল্যায়ন করুন।

c) Give a short account of the fable literature in Sanskrit.

সংস্কৃত নীতিগল্প সাহিত্যের সংক্ষিপ্ত ইতিহাস বিবৃত করুন।

[BU-P-II--10119] WBSUB [Turn over

d) Write a note on Aśvaghosa and his works.

অশ্বঘোষ এবং তাঁর রচনা সম্পর্কে একটি টীকা লিখুন।

e) What is 'Lyric'? Give an account of Sanskrit Lyric Poetry.

গীতিকাব্য কাকে বলে ? সংস্কৃত ভাষায় রচিত গীতিকাব্যের বিবরণ দিন ।

2. Write short notes on any two of the following:

 $2 \times 5 = 1$

यে कान मृष्टि विषया সংক্ষিপ্ত টীকা लिथून :

Ratnabali, Harsacarita, Uttararamacarita, Bhattikavya.

রত্নাবলী, হর্ষচরিত, উত্তররামচরিত, ভট্টিকাব্য।

UNIT - II

(Marks : 20)

3. Answer any *one* of the following questions

 $1 \times 10 = 1$

নিম্নলিখিত যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

a) Why is Is'opanisad so named? Discuss the subject matter of Is'opanisad.

2 +

ঈশোপনিষদের এরূপ নামকরণ করা হয়েছে কেন ? ঈশোপনিষদের বিষয়বস্তু আলোচনা করুন।

b) To which Samhita does Is'opanisad belong? Narrate the means of salvation as propounded in Is'opanisad.

ঈশোপনিষদ কোন্ সংহিতার অন্তর্গত ? ঈশোপনিষদে বিবৃত মুক্তির উপায়গুলি বর্ণনা করুন

4. Translate into Bengali or English any one of the following mantras

 $1 \times 4 = 4$

নিম্নলিখিত মন্ত্রণুলির যে কোন একটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ

- a) विद्याञ्चाविद्याञ्च यस्तद्वेदोभयं सह । अविद्यया मृत्युं तीर्त्त्वा विद्ययामृतमश्नुते ॥
- b) असूर्या नाम ते लोका अन्थेन तमसावृता: । तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जना: ॥
- 5. Explain in detail any one of the following

 $1 \times 6 = 6$

নিম্নলিখিত যে কোন একটির বিশ্বদ ব্যাখ্যা করুন ঃ

- a) कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समा: । एवं त्विय नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिप्यते नरे ॥
- b) यस्पिन् सर्वाणि भूतान्यात्मैवाभूद्विजानतः । तत्र को मोहः कः शोक एकत्वमनुपश्यतः ॥

UNIT - III

(Marks : 20)

6. Answer any *one* of the following questions

 $1 \times 10 = 10$

নিম্নলিখিত যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

- a) Narrate the character of Ramacandra as depicted by Narada to Valmiki.

 বান্মীকিসমীপে নারদবর্ণিত রামচরিত বর্ণনা করুন ।
- b) Describe after Narada the prosperity prevailed in the reign of Rama.
 নারদের অনুসরণে রামরাজত্বে বিরাজিত সমৃদ্ধির বর্ণনা করুন ।

7. Translate into Bengali or English any one of the following:

 $1 \times 4 = 4$

নিম্নলিখিত যে কোন একটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ

- व) यावत् स्थास्यन्ति गिरयः सिरतश्च महीतले ।
 तावद् रामायनीकथा लोकेषु प्रचरिष्यति ॥
- b) स च सर्वगुणोपेतः कौसल्यानन्दवर्धनः । समुद्र इव गाम्भीर्ये धैर्येन हिमवानिव ॥
- 8. a) Explain fully with reference to the context on any *one* of the following verses $1 \times 6 = 6$

নিম্নলিখিত পংক্তিগুলির যে কোন একটির সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন ঃ

- सीताप्यनुगता रामं शशिनं रोहिनी यथा ।
 पौरैरनुगतो दूरं पित्रा दशरथेन च ॥
- अकर्दभिमदं तीर्थं भरद्वाज निशामय ।
 रमणीयं प्रसन्नाम्बु सन्मनुष्यमनो यथा ॥

OR / অথবা

b) Answer any three of the following questions:

 $3 \times 2 = 6$

নিম্নলিখিত যে কোন তিনটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

- i) Write names of two Sanskrit dramas based on the story of Ramayana.

 রামায়ণের কাহিনী অবলম্বনে রচিত দুটি সংস্কৃত নাটকের নাম লিখুন।
- ii) With which Ramacandra's anger and mercy compared ?
 রামচন্দ্রের ক্রোধ ও ক্ষমা কিসের তুল্য ?

- iii) Who was Guha ? Where did Ramacandra meet him ?
 শুহ কে ? রামচন্দ্র কোথায় তার সঙ্গে মিলিত হয়েছিলেন ?
- iv) What did Rama do to prove his valour to Sugriva?

 রাম সুগ্রীবের কাছে তার শক্তি পরীক্ষা দিতে কি করেছিলেন ?
- v) What result is achieved by four Varnas by studying Ramayana?
 রামায়ণপাঠে চতুর্বর্ণের কি ফল লাভ হয় ?

UNIT - IV

(Marks : 20)

Answer any one of the following questions

 $1 \times 10 = 10$

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে কোন একটির উত্তর দিন ঃ

- a) How many types of forts are prescribed in the Manusamhita ? Discuss fully.

 Which type of fort is the best according to him and why ?

 মনুসংহিতায় উল্লিখিত দুর্গ কত প্রকার ? বিশদে আলোচনা করুন। তার অনুসরণে কোন্ শ্রেণির দুর্গ উৎকৃষ্টতম বলে বিবেচিত এবং কেন ?
- b) Write a note on Vyasana as found in your text Manusamhita.
 আপনাদের পাঠ্য মনুসংহিতায় পরিদৃষ্ট ব্যস্ন সম্পর্কে একটি টীকা লিখুন।
- 10. Translate into Bengali *or* English any *one* of the following verses : $1 \times 4 = 4$ নিম্নলিখিত পংক্তিগুলির যে কোন একটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ
 - a) एकमेव दहत्यग्रिनिरं दुरूपसर्पिनम् ।
 कुलं दहित राजाग्रिः सपशुद्रव्यसञ्चयम् ॥
 - b) अपि यत् सुकरं कर्म तदप्येकेन दुष्करम् । विशेषतोऽसहायेन किमु राज्यं महोदयम् ॥

9.

11. a) Explain any one of the following slokas with reference of the context

 $1 \times 6 = 6$

নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির যে কোন একটির সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন ঃ

कार्यं सोऽवेक्ष्य शक्तिञ्च देशकालौ च तत्वत: ।

कुरुते धर्मसिद्ध्यर्थं विश्वरूपं पुनः पुनः ॥

एवंवृत्तस्य नृपतेः शिलोञ्छेनापि जीवतः ।

विस्तीर्यते यशो लोके तैलविन्दरिवाम्भिस ॥

OR / অথবা

b) Write short notes on any three topics

 $3 \times 2 = 6$

যে কোন তিনটি বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লিখুন ঃ

त्रिवर्ग, कुप्य, पैश्न्य, शिल, जाङ्गलदेश

OR / অথবা

c) Answer any three questions:

 $3 \times 2 = 6$

যে কোন তিনটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

Who is the famous commentator of Manusamhita? Name the title of your prescribed chapter.

মনুসংহিতার প্রসিদ্ধ টীকাকার কে ? আপনাদের পাঠ্য অধ্যায়টির নাম কি ?

What type of weapon was restricted in the battlefield according to Manu?

মনুর মতে যুদ্ধক্ষেত্রে কি ধরনের অস্ত্রপ্রয়োগ নিষিদ্ধ ছিল ?

Name two kings (according to your text) who gained prosperity due to modesty.

বিনয়ের ফলে ঐশ্বর্যলাভ করেছিলেন, এমন দুজন রাজার নাম করুন (আপনার পাঠ্য অনুযায়ী) ।

iv) What kind of king is capable of applying Danda?

কোন ধরনের রাজা দভপ্রয়োগে সমর্থ হন ?

v) What are the desired qualities of an Amatya?

অমাত্যের কি কি গুণ থাকা আবশ্যক ?